

Юрій Данилець

---

*кандидат історичних наук, доцент кафедри історії
України УжНУ, директор БІНДЦ
імені архімандрита Василя (Проніна)*

**Рецензія на перший том із серії
Собрание трудов. Архимандрит Василий (Пронин) / Сост.:
А.Монич, Ю.Данилець. – Том 1.: Жизнеописание. Научные и
богословские исследования. – Ужгород: ОАО «Патент», 2010. –
432 с., ил. Текст на рус. и укр. языках.
ISBN 978-966-8760-87-7.**

Ім'я архімандрита Василя (Проніна) (1911-1997) добре відоме не лише в середовищі православного священства на Закарпатті, а й у наукових колах області. Він був чи не єдиним ченцем, котрий у радянський час публікувався закордоном, писав статті, зустрічався з іноземними журналістами та науковцями.

З благословення архієпископа Мукачівського та Ужгородського Федора, з 2008 р. у єпархії діє богословсько-історичний науково-дослідний центр ім. архімандрита Василя (Проніна). Одним із головних завдань цього центру було визначено вивчення наукової та богословської спадщини видатних подвижників та сповідників Святого Православ'я на Закарпатті. В рамках роботи Центру і було підготовлено до друку перший том із серії

«Собрание трудов. Архимандрит Василий (Пронин)».

Рецензоване видання розпочинається вступним словом Високопреосвященнішого Феодора. Далі подано ґрунтовний біографічний нарис про архімандрита Василя (Проніна), який на архівних матеріалах та спогадах підготував протодиякон Олександр Монич. За словами автора, архімандрит Василій мав «необычайные способности к мышлению и редкое историческое и богословское чутье...».

Безпосередні праці о.Василя, що увійшли до першого тому, було умовно розділено на чотири параграфи. До першого параграфу «Богословие» увійшло шість богословських праць архімандрита, частина з яких публікувалася у церковній періодиці. Цей блок розпочинає також аналітична стаття протоієрея Олександра Гука, який відзначає високий теоретичний рівень робіт о.Василя.

Другий параграф «Аскетика» включив маловідому роботу архімандрита Василя – «Монашеский сборник». На думку одного із упорядників «...главная идея труда («Монашеского сборника» – Ю.Д.) состоит в практическом изложении тех сторон аскетического делания, которые являются наиболее нужными и необходимыми для всех желающих принять монашество».

Третій параграф «История» характеризує о.Василя як історика Церкви. У вступній статті до нього Ю.Данилець проаналізував головну історичну працю архімандрита Василя «История Мукачевской епархии», за яку в 1958 р. дослідник отримав вчений ступінь кандидата богослов'я. Згадана робота видана у 2005 р. та перевидана у 2009 р. під назвою «История Православной Церкви на Закарпатье». Далі подано 27 статей з різних проблем церковної історії Закарпаття.

Слід наголосити, що більшість публікацій не відома сучасним дослідникам. Головним поясненням цього явища є той факт, що архімандрит Василій публікував свої праці в різних церковних виданнях, часто іноземних держав. До прикладу, стаття «Протоигумен Иоанникий Базилевич» вийшла в журналі «Православная мысль» в Празі, стаття «Где был напечатан Урбарий?» – в альманасі «Дукля» в Пряшеві, стаття «К истории Угольского монастыря» – в «Ежегоднике Православной Церкви в Чехословакии» в Празі. Інші статті виявлено в «Православному віснику» (Київ), «ЖМП» (Москва) і т.д. Чимало статей взагалі ніколи не друкувалися

і були виявлені в архіві монастиря.

До четвертого параграфу «Наука, археологія» увійшли роботи архімандрита Василя, які стосувалися археологічних пам'яток Чернечої гори, окремих питань фізики, мистецтвознавства та філології. Окремо можна багато сказати про Проніна як археолога, однак в найближчому часі вийде його окремий твір «Палеоліт Чернечої гори», котрий дасть можливість заповнити ще одну прогалину в творчій спадщині сповідника.

Введені до наукового обігу роботи архімандрита Василя (Проніна) мають велику наукову цінність, вони написані виключно на архівному матеріалі, з використанням багатьох іншомовних праць, котрі після ліквідації бібліотеки Мукачівського монастиря втрачені для науковців назажди.

Перший том довершує загальна бібліографія праць про життя та діяльність архімандрита Василя (Проніна) (більше 70 позицій) та безпосередньо покажчик публікацій та рукописів самого дослідника (68 позицій). Упорядники відзначають, що покажчик праць архімандрита Василя (Проніна), складений станом на 1 січня 2010 р. й у подальшому буде доповнений нововиявленими статтями, які розкидані по бібліотеках багатьох країн світу.

Окремо слід відзначити високу поліграфічну якість видання, добрий фотографічний матеріал та професійність в упорядкуванні вибраних творів.